

О. І. Войтович, канд. політ. наук, доц.

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова,
кафедра міжнародних відносин,
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

УКРАЇНА І КРАЇНИ АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ: ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМВІДНОСИН

Розглянуто сучасні політичні, економічні проблеми і проблеми безпеки в Азіатсько-тихоокеанському регіоні, а також зовнішня політика України щодо країн регіону. Аналізуються фактори, що перешкоджали активній зовнішній політиці української держави в даному регіоні у 90-і роки, а також фактори позитивного впливу на регіональну політику країни. Аналізуються деякі проблеми українсько-китайських відносин і перспектив співробітництва України з одним із провідних акторів Азіатсько-тихоокеанського регіону — Китаєм.

Ключові слова: Азіатсько-тихоокеанський регіон, торговельно-економічні відносини, регіональна безпека, політична стабільність, зовнішньополітичні пріоритети.

Сучасний стан міжнародних відносин а Азіатсько-тихоокеанському регіоні (далі АТР) характеризується рисами позитивного характеру. По-перше, поглиблюються інтеграційні процеси. В регіоні існує з 1989 р. одна з найбільших регіональних організацій — Азіатсько-тихоокеанське економічне співробітництво (далі АТЕС), яка охоплює двадцять одну країну. Останній саміт цієї організації у Шанхаї (КНР, жовтень 2001 р.) продемонстрував, що вона має потужний політичний і економічний потенціал для вирішення проблем регіону і за його межами. Інтеграційні процеси мали місце в Південно-Східній Азії (далі ПСА). Важливо підкреслити, що саме в АСЕАН об'єдналися країни, що належали до двох протилежних суспільно-політичних систем, і це свідчить про подолання ідеологічних стереотипів минулих часів. По-друге, у регіоні зберігається політична стабільність, фактори забезпечення якої спостерігаються з кінця 80-х років. Жодна з провідних країн регіону, на наш погляд, не намагається підірвати існуючу рівновагу сил. Хоча наприкінці 90-х років мало місце погіршення двосторонніх американо-китайських відносин. А в академічних журналах з'явилися статті про майбутні виклики для США, що надходять з КНР [1, 58; 250]. Деякі проблеми з'явилися і в російсько-китайських відносинах. Утім, обидві країни зацікавлені в існуванні нормальних стосунків. Китай і надалі залишатиметься головним покупцем російських високотехнологічних озброєнь [2, 7]. По-третє, в регіоні склався потужний економічний потенціал: США, Японія (яка, до речі, за останніми даними пододала стан рецесії), нові індустріальні країни (далі НІК), КНР і країни, що входять до АСЕАН.

Загалом, упродовж минулого десятиріччя і на початку ХХІ століття в АТР склалась атмосфера взаєморозуміння. Змінились на краще стосунки в межах “чотирикутника”: США — Японія — КНР — Росія. Винятком залишається, поки що, регіон Північно-Східної Азії, в основному через невирішену корейську проблему. Але, як свідчить перебіг останніх подій навколо біженців з Північної Кореї до Південної через Китай, режим Кім Чен Іра не має тієї підтримки з боку КНР, якою вона була колись. Пекін, незважаючи на існуючу угоду з Пхеньяном, не перешкоджає політичним емігрантам з КНДР покидати свою країну і направлятись до

свідчить й те, що в ході переговорів сторони торкаються проблем, які знаходяться як за межами двосторонніх відносин, так і за межами АТР. Під час візиту Голови КНР в Україну у липні минулого року обговорювалися питання, пов'язані з підвищенням авторитету та ролі ООН у забезпеченні миру й безпеки на глобальному рівні. Актуальність цієї проблеми очевидна. До того ж, можливо, що сама організація зазнає у майбутньому структурних перетворень (мається на увазі намагання ФРН, Бразилії та деяких країн АТР увійти до складу Ради Безпеки ООН у якості постійних членів). Обговорення проблем, пов'язаних з ООН є доказом того, що у Пекіні високо оцінюють роль та потенційний вплив України як члена цієї організації (на протязі 2000 — 2001 рр. вона була членом Ради Безпеки та головувала в ній у першій половині 2001 року).

Обидві країни надають великого значення Договору з ПРО від 1972 року між колишнім СРСР та Сполученими Штатами. Від збереження цього Договору залежить глобальна стратегічна стабільність й міжнародна безпека. Але, як відомо, у червні 2002 року США вийшли з Договору, що, на наш погляд, негативно впливатиме на міжнародну безпеку.

Україна і Китай тісно співпрацюють також у військово-технічній сфері. Слід зауважити, що КНР взяла на себе зобов'язання по забезпеченню гарантій національної безпеки України, наданих їй у зв'язку з відмовою від ядерної зброї.

Важливою тенденцією у зовнішній політиці України щодо Китаю за останні роки виявилась її регіоналізація. В даному контексті вона розуміється як розширення зв'язків, співробітництво між містами, областями та провінціями двох країн в культурній та торговельно-економічній сферах. Це дозволяє підвищити рівень взаєморозуміння, подолати стереотипи у мисленні одне одного як набутих нещодавно, так і тих, що залишились ще за часів протистояння (до 1989 року) між Радянським Союзом і КНР.

Наочним свідомством співробітництва між двома країнами є рівень торговельно-економічних стосунків. Десятирічний досвід показує, що вони розвивались не завжди по висхідній лінії. На початку самостійного, з боку України, співробітництва з КНР об'єм товарообороту склав у 1993 році близько 450 млн. дол. [7, 54]. В середині 90-х років він збільшився майже вдвічі. А в 1997 р. перевищив 1 млрд. дол. Темпи зростання обсягу вселяли надію на різке збільшення показників у 2000 р. до 2 — 3 млрд. дол. [8, 35]. Але цього не сталося. Обсяг торгівлі досяг позначки у 600 млн. дол. І лише у 2001 році намітились позитивні зрушення. Не на користь України той факт, що основу експорту у Китай складає переважно сировина, вироби металургійної промисловості, а не продукція машинобудівної галузі, військова техніка тощо. Поки у Азіатсько-тихоокеанському регіоні має місце торгівля зброєю, Україна повинна використати всі можливості, щоб брати в ній участь, зайняти свій сегмент цього ринку і мати комерційну вигоду. Вона має потенціал для співробітництва в аерокосмічній, авіаційній, суднобудівній та інших галузях.

Слід зазначити, що в активному співробітництві з Україною зацікавлена китайська сторона. Зараз Китай вирішує для себе одне з стратегічних завдань — на основі економічного розвитку, новітніх технологій досягти такої сукупної економічної могутності, яка б вивела його на рівень світової держави. Пекін проводить доволі прагматичну політику, і це необхідно враховувати українській стороні. Зволікання можуть призвести до того, що далекосхідний партнер переорієнтується на інші регіональні держави, а Україна буде витіснена з китайського ринку.

З урахуванням вищезазначеного слід зробити наступні висновки:

— перспективним для України є все ж подальше співробітництво з країнами Азіатсько-тихоокеанського регіону, зокрема з КНР та іншими традиційними партнерами;

— оскільки в регіоні інтеграційні процеси тільки-но набувають початку і тут

немає всеохоплюючої інтеграційної структури (на відміну від Європи), то українська сторона має більше шансів зайняти свою нішу, має більше можливостей для маневру;

— для України провідні країни АТР, в тому числі Китай, можуть бути потенційними інвесторами при наявності у нас відповідного правового поля, зацікавленості в проведенні справжніх реформ;

— сторони можуть співпрацювати в галузі новітніх технологій та створювати спільні підприємства. В протилежному випадку Україна залишиться аутсайдером, що, безумовно, не на її користь.

Література

1. *Shambaugh D. Facing Reality in China Policy. // Foreign Affairs. — January/February. 2001. — Vol. 80. — N 1. — P. 50-64, Soong — Bum Ahn. China as Number One. // Current History. — September, 2001. — Vol. 100. — N 647. — P. 250-257.*

2. *Независимая газета. — 2002. — 3 июня.*

3. *Независимая газета. — 2002. — 10 июня.*

4. *Войтович О. І. Сучасні проблеми безпеки в Азіатсько-тихоокеанському регіоні. // Дослідження світової політики. — К., 2001. — Вип. 18. — С. 66 — 73.*

5. *Независимая газета. — 2002. — 19 июня.*

6. *Зеркало недели. — 26 января 2002. — № 3.*

7. *Шергін С. О. Кроки на Схід. // Політика і час. — 1994. — № 6. — С. 53-61.*

8. *Султанський П. О. Для нас це аж ніяк не шляхопровід. Китайська складова української зовнішньої політики. // Політика і час. — 1996. — № 11. — С. 30-38.*

А. И. Войтович

Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова,
кафедра международных отношений,
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

УКРАИНА И СТРАНЫ АЗИАТСКО-ТИХООКЕАНСКОГО РЕГИОНА: ПРОБЛЕМЫ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ

РЕЗЮМЕ

Отношения Украины со странами Азиатско-тихоокеанского региона будут успешными в том случае, если будут преодолены кризисные явления в политической и экономической сферах и внешняя политика украинского государства будет более активной на этом направлении.

Ключевые слова: Азиатско-тихоокеанский регион, торгово-экономические отношения, региональная безопасность, политическая стабильность, внешнеполитические приоритеты.